

ISBN 99918-60-01-0

Uppgerð av løgtingsvalinum

Dennis Holm og Bjarni Mortensen

Granskingardepilin fyri Økismenning
www.region.fo

NÁMSRIT 5/2005

Dagførd útgáva 2005
Grundað á løgtingsvalið 2004

Um námsrit:

Námsrit eru rit, ið kunnu nýtast sum undirvísingartilfar í føroyska skúlaverkinum, eitt nú í miðnáms- og handilsskúllum. Námsrit eru frágreiðandi lýsingar av samfelagsligum evnum og vera allíð skrivaði á føroyskum. Hava fólk handrit, sum tey halda eru eignaði til útgávu í Námsriti, eru tey vælkomin at seta seg í samband við depilin (sí adressu á forsíðuni).

Innihaldsvirlit

Uppgerð av lögtingsvalinum	3
Valdømisvald umboð	3
Valdømisvald umboð og lögtingsvalið 2004.....	5
Eykavald umboð	5
Hvør flokkur fær tey eykavaldu umboðini?	7
Í hvørjum valdømi skulu tey eykavaldu finnast.....	9
Keldur	11

Talvur

Talva 1. Tal av valdømisvaldum umboðum.....	3
Talva 2. Býtið av valdømisvaldum umboðum	4
Talva 3. Býtið av valdømisvaldum umboðum, atkvøðum og prosentbýtið	5
Talva 4. Bara 4 flokkar finga valdømisvald umboð við lögtingsvalið 2004.....	6
Talva 5. Tal av umboðum, um hvørt umboð ”kostaði” tað sama, sum hjá Tjóðveldisflokkinum.	7
Talva 6. Tal av umboðum flokkarnir, sum hava rætt til eykavald umboð, fáa.....	8
Talva 7. Býtið av eykavaldu umboð	8
Talva 8. Býtið av valdømis- og eykavaldu umboðum á flokkar	9
Talva 9. Uppgerð í smb. við eykavald umboð hjá Fólkaflokkinum.....	9
Talva 10. Valdømi og eykavalda umboð hjá Fólkaflokkinum.....	10
Talva 11. Býtið av valdømis- og eykavaldu umboðum á valdømi.....	10

Uppgerð av løgtingsvalinum

Tá løgtingsvalið er av og atkvøðurnar eru taldur upp, verður valið gjørt upp sambært løgtingsvallógini. Sambært hesi lóg eru 27 valdømisvaldir limir í løgtinginum og kunnu tað verða upp til 5 eykavaldir, soleiðis at talið av limum í løgtinginum í minsta lagi verður 27 og í mesta lagi 32 limir.

Skipanin við valdømisvaldum umboðum skal tryggja, at øll valdømini eru tryggjað eina ávísa umboðan á Føroya Løgtingi. Meðan skipanin við eykavaldum skal viga upp fyri ella tryggja eina rættvísari politiska umboðan (sí eisini niðanfyri viðv. eykavaldum umboðum).

Sambært løgtingsvallógini eru valdømini hesi, og talið av valdømisvaldum umboðum er sum víst í talvuni niðanfyri:

Talva 1. Tal av valdømisvaldum umboðum

Valdømi	Valdømisvald umboð
Suðuroyar valdømi	4
Sandoyar valdømi	2
Vága valdømi	2
Suðurstreymoyar valdømi	8
Norðurstreymoyar valdømi	2
Eysturoyar valdømi	5
Norðoya valdømi	4
Valdømisvald tilsamans	27

Valdømisvald umboð

Tá ið býtið av valdømisvaldum umboðum verður gjørt upp, verður atkvøðutalið hjá tí einstaka flokkinum í tí einstaka valdøminum býtt við 1; 2; 3; osfr. (sí Talvu 2. niðanfyri) – hetta útfrá hvussu nógv valdømisvald umboð eru í tí einstaka valdøminum. Í t.d. Sandoyar valdømi verður í mesta lagi býtt við 1 og við 2.

Um Suðuroyar valdømið verður tikið sum dømi, so eru 4 valdømisvald umboð í Suðuroynni. Hugsast kann, at *ein* flokkur fær øll umboðini og í slíkum føri verður

atkvøðutalið hjá tí einstaka flokkinum býtt við 1; 2; 3; og 4 – og tá vilja (býtingar)tølini hjá tí *eina* flokkinum eftir býtið vera tey 4 størstu tølini í talvuni. Um løgtingsvalið í 2004 verður tikið sum dømi, so varð tá ikki neyðugt at býta við meiri enn 2 fyri at finna tey 4 størstu (býtingar)tølini í talvuni – sí Talvu 2. niðanfyrri.

Talva 2. Býtið av valdømisvaldum umboðum

	Býtt við 1	Býtt við 2
Fólkaflokkurin	516	258
Sambandsflokkurin	(2) 818	409
Javnaðarflokkurin	(1) 1.471	(3) 735,5
Sjálvstýrisflokkurin	20	10
Tjóðveldisflokkurin	(4) 581	290,5
Miðflokkurin	74	37
Hin Stuttliga flokkurin	29	14,5

Í Talvu 2. síggja vit, at Javnaðarflokkurin til løgtingsvalið í 2004 fekk flestar atkvøður í Suðuroynni, og átti hann tí 1 valda løgtingsumboðið í Suðuroyar valdømi. Eftir at atkvøðurnar eru býttar við 2, hevur Sambandsflokkurin við 818 atkvøðum fleiri atkvøður enn t.d. Javnaðarflokkurin, sum eftir býtið við 2 hevur 735,5 atkvøður, og áttu Sambandsflokkurin tí 2. valda umboðið. Javnaðarflokkurin átti við 3. valda umboðið, meðan Tjóðveldisflokkurin við 581 atkvøðum átti tað 4. og seinast valda løgtingsumboðið í Suðuroynni. Fólkaflokkurin fekk 516 atkvøður og var sostatt 65 atkvøður ov stuttur til at fáa løgtingsumboð valt í Suðuroynni við løgtingsvalið í 2004. Um tað hevði staðið á jøvnum í atkvøðutali millum Tjóðveldisflokkin og Fólkaflokkin, so hevði verið lutakast.

Tá gjørt er upp, hvørjir flokkar fáa tey valdømisvaldu umboðini í teimum ymisku valdømunum, er eftir at staðfesta hvørji umboð hjá tí einstaka flokkinum eru vald – og verður hetta gjørt út frá hvør hevur fingið flestar atkvøður. Um Suðuroyar valdømi aftur verður brúkt sum dømi, so eru tey valevnini hjá Javnaðarflokkinum, ið hava fingið flestar og næstflestar atkvøður, vald, meðan tað valevnið, ið hevur fingið flestar atkvøður hjá Tjóðveldisflokkinum og Sambandsflokkinum er valt á løgting. Um tað stendur á jøvnum millum tvey valevni í sama flokki, so verður lutakast.

Valdømisvald umboð og løgtingsvalið 2004

Við løgtingsvalið í 2004 varð samlaða býtið av valdømisvaldum og prosentbýtið av atkvøðunum sum víst í talvuni niðanfyri:

Talva 3. Býtið av valdømisvaldum umboðum, atkvøðum og prosentbýtið

	Valdømisvald umboð	Atkvøður	Prosent av atkvøðunum
Fólkaflokkurin	5	6.530	20,6 %
Sambandsflokkurin	7	7.501	23,7 %
Javnaðarflokkurin	7	6.921	21,8 %
Sjálvstýrisflokkurin	0	1.461	4,6 %
Tjóðveldisflokkurin	8	6.890	21,7 %
Miðflokkurin	0	1661	5,2 %
Hin Stuttligi Flokkurin	0	747	2,4 %
Tilsamans	27	31.711	100,0%

Eykavald umboð

Sum vit síggja í Talvu 3., so kemur tað fyri, at flokkar ikki fáa líka nógv valdømisvald umboð. Hetta bæði galdandi í førum, har flokkar hava fleiri atkvøður í prosentum enn aðrir, og har flokkar hava áleið sama prosentpart av atkvøðunum. Við løgtingsvalið í 2004 fekk Sambandsflokkurin flestar atkvøður í prosentum, 23,7 %, men fekk tó bert 7 valdømisvald umboð, meðan Tjóðveldisflokkurin við 21,7 % av atkvøðunum fekk 8 valdømisvald umboð. Við løgtingsvalið í 2004 fekk Javnaðarflokkurin eisini fleiri atkvøður enn Tjóðveldisflokkurin, men fekk Javnaðarflokkurin kortin eitt valdømisvaldt umboð færri enn Tjóðveldisflokkurin. Orsøkin til hettar er, at tað við løgtingsvalið í 2004 eydnaðist Tjóðveldisflokkinum at fáa valdømisvald í nøkrum av teimum sokallaðu ”bílígu” valdømunum (Sandoy og Norðstreymoy), t.v.s. valdømir, ið eru so smá, at samanborið við tey stóru valdømini, so skulu bert fáar atkvøður til fyri at fáa eitt valdømisvaldt umboð.

Fyri at viga upp fyri hesum skeiva býti, so skulu eykavald umboð býttast út til teirra, sum hava fingið lakastu valdømisumboðanina. Vit kunnu siga, at grundarlagið fyri hesum býti av eykavaldum er ein uppgerð yvir, hvussu nógv umboð flokkarnir *áttu* at hava fingið, um teir høvdu fingið umboð í mun til prosentpartin av atkvøðunum í øllum landinum tilsamans; tað koma vit aftur til.

Býtið av eykavaldum tingmonnum millum flokkarnar verður framt eftir hesum hátti:

1. Fyrst verður gjørt upp, hvussu nógvar atkvøðurnar eru í tali fyri alt landið – t.v.s. hvussu nógv fólk hava atkvøtt til løgtingsvalið.
2. Síðani verður gjørt upp, hvussu nógvar atkvøður hvør einstakur flokkur hevur fingið í øllum valdøðum tilsamans.
3. Tað samlaða talið av atkvøðum fyri alt landið verður hereftir býtt við talinum av valdøðmisvaldum (27). Tað samlaða talið av atkvøðum í 2004 var 31.711, tvs.: $31.711 : 27 = 1.174$. Teir flokkar, sum ikki hava í minsta lagi 1.174 atkvøður (ella $1/27$ part av atkvøðunum), fáa onki eykavalt umboð. Sostatt kundu Hin Stuttligi Flokkurin ikki fáa eykavalt umboð við løgtingsvalið í 2004 (sí Talvu 3. omanfyri).
4. Eftir hetta verður talið av atkvøðum hjá tí einstaka flokkinum býtt við talinum av valdøðmisvaldum, sum tann sami flokkur hevur fingið.

Vit brúka aftur løgtingsvalið 2004 sum dømi:

Talva 4. Bara 4 flokkar finga valdøðmisvald umboð við løgtingsvalið 2004

Flokkur	Atkvøður	Valdøðmisvald	Atkvøður býttar við valdøðmisvaldum
Fólkaflokkurin	6.530	5	$6.530 : 5 = 1.306,0$
Sambandsflokkurin	7.501	7	$7.501 : 7 = 1.071,6$
Javnaðarflokkurin	6.921	7	$6.921 : 7 = 988,7$
Tjóðveldisflokkurin	6.890	8	$6.890 : 8 = 861,25$

Á hendan hátt verður funnið fram til, hvussu nógvar atkvøður í miðal fara til hvørt valdøðmisvalt umboð; populært sagt: ”hvussu nógvar atkvøður hvørt umboð kostar” ella ”hvussu dýrt ella bíligt hvørt umboð er”. Í Talvu 4. síggja vit, at Tjóðveldisflokkurin fekk tey ”bíligastu” valdøðmisvaldu: Hvørt valdøðmisvalt umboð ”kostaði” í miðal bert 861,25 atkvøður; Fólkaflokkurin fekk tey ”dýrastu” valdøðmisvaldu umboðini: Hvørt valdøðmisvalt umboð ”kostaði” heilar 1.306,0 atkvøður í miðal.

- Tann flokkur, sum hevur lægsta miðaltalið, í hesum føri (2004) Tjóðveldisflokkurin, fær onki eykavalt umboð.
- Miðaltalið hjá tí flokkinum, sum hevur lægsta miðaltalið verður hereftir brúkt sum útgangsstøði, tá roknað verður út, hvussu nógvar eykavald umboð skulu vera. Til

løgtingsvalið í 2004 hevði Tjóðveldisflokkurin lægst miðaltal, har hvørt umboð ”kostaði” 861,25 atkvøður:

- Atkvøðurnar hjá hinum flokkunum verða sostatt býttar við hesum miðaltalið fyri at finna fram til, hvussu nógv umboð hinir flokkarnir áttu at fingið, um teir høvdu sama miðaltal.

Talva 5. Tal av umboðum, um hvørt umboð ”kostaði” tað sama, sum hjá Tjóðveldisflokkinum

	Atkvøður	Tal av umboðum, um hvørt umboð ”kostaði” tað sama, sum hjá Fólkafl.	Valdømis vald umboð
Fólkaflokkurin	6.530	$6.530 : 861,25 = 7,58 \approx 8$	5
Sambandsflokkurin	7.501	$7.501 : 861,25 = 8,71 \approx 9$	7
Javnaðarflokkurin	6.921	$6.921 : 861,25 = 8,04 \approx 8$	7
Sjálvstýrisflokkurin	1.461	$1.461 : 861,25 = 1,70 \approx 2$	0
Miðflokkurin	1.661	$1.661 : 861,25 = 1,93 \approx 2$	0
Tilsamans	24.074	29	19

- Um hvørt umboð hjá hinum flokkum ”kostaði” tað sama, sum umboðini hjá Tjóðveldisflokkinum, so høvdu hesir flokkar tilsamans fingið 29 løgtingsumboð.
- Samlaða talið av valdømisvalum umboðum, sum hesir flokkar sínamillum fingið við løgtingsvalið í 2004, var 19 umboð: Tjóðveldisflokkurin fekk 8 umboð (tils. 27).
- Talið av valdømisvaldum, sum flokkarnir *hava fingið* sínamillum, verður drigið frá talinum av umboðum, sum flokkarnir *høvdu fingið* útfrá talvuni omanfyri. T.v.s. $29 - 19 = 10$; og *áttu* flokkarnir sostatt at fingið 10 eykavald umboð at býta sínamillum, skuldi talan verðið um eitt rætt býti. Men sambært løgtingsvallógini kunnu í mesta lagi vera 5 eykavald umboð.
- Samanlagt fingi flokkarnir, sum hava rætt til eykavald umboð, sostatt 24 umboð til løgtingsvalið í 2004. t.e. 19 valdømisval og 5 eykavald.

Eftir er at gera upp, hvør flokkur fær tey eykavaldu umboðini.

Hvør flokkur fær tey eykavaldu umboðini?

Tá gjørt verður upp, hvussu tey eykavaldu umboðini skulu býttast, verður samlaða atkvøðutalið hjá flokkunum, ið hava rætt til eykavald umboð, býtt við samlaða talinum av umboðum (bæði valdømis- og eykavaldum), ið hesir flokkar sínamillum fáa.

- Við løgtingsvalið í 2004 fingur flokkarnir 24.074 atkvøður og tilsamans 24 umboð:
 $24.071 : 24 = 1003,08$
- Hvørt av teimum 24 umboðum ”kostaði” also 1003,08 atkvøður.
- Samlaða talið av atkvøðum hjá tí einstaka flokkinum verður so býtt við 1003,08, fyri at finna fram til, hvussu nógv umboð, hvør flokkur hevur rætt til. Aftur her verður løgtingsvalið í 2004 brúkt sum dømi:

Talva 6. Tal av umboðum flokkarnir, sum hava rætt til eykavald umboð, fáa

	Atkvøður	Talið av umboðum flokkurin hevur rætt til
Fólkaflokkurin	6.530 atkvøður	$6.530 : 1003,08 = 6,51 \approx 7$
Sambandsflokkurin	7.501 atkvøður	$7.501 : 1003,08 = 7,48 \approx 7$
Javnaðarflokkurin	6.921 atkvøður	$6.921 : 1003,08 = 6,90 \approx 7$
Sjálvstýrisflokkurin	1.461 atkvøður	$1.461 : 1003,08 = 1,46 \approx 1$
Miðflokkurin	1.661 atkvøður	$1.661 : 1003,08 = 1,66 \approx 2$
		Umboð tilsamans 24

Fyri at finna fram til, hvussu nógv eykavald umboð tann einstaki flokkur hevur rætt til, so verður talið av valdømisvaldum umboðum, sum tann einstaki flokkurin *hevur fingið*, drigið frá talinum av valdømisvaldum umboðum, sum flokkurin ”*átti at havt*”. Við løgtingsvalið í 2004 var hetta soleiðis:

Talva 7. Býtið av eykavaldum umboð

	Tal av umboðum flokkarnir ”áttu at havt”	Valdømisvald umboð	Eykavald umboð
Fólkaflokkurin	7	5	2
Sambandsflokkurin	7	7	0
Javnaðarflokkurin	7	7	0
Sjálvstýrisflokkurin	1	0	1
Miðflokkurin	2	0	2

Soleiðis varð funnið fram til endaliga tingmannabýtið flokkanna millum á løgtingsvalinum í 2004, har talið av valdømis- og eykavaldum umboðum hjá tí einstaka flokkinum gjørdist hetta:

Talva 8. Býtið av valdømis- og eykavaldum umboðum á flokkar

	Valdømisvald umboð	Eykavald umboð	Tilsamans
Fólkaflokkurin	5	2	7
Sambandsflokkurin	7	0	7
Javnaðarflokkurin	7	0	7
Sjálvstýrisflokkurin	0	1	1
Tjóðveldisflokkurin	8	0	8
Miðflokkurin	0	2	2
Tilsamans	27	5	32

Í hvørjum valdømi skulu tey eykavaldu finnast

Eftir er so at finna fram til, hvørjum valdømi, tey eykavaldu umboðini, verða vald í. Her er avgerandi hvussu nógvar ”avlops-atkvøður” ella óumboðaðar atkvøður teir fyra flokkarnir, sum fáa eykavald umboð, hava í tí einstaka valdøminum. Sum dømi kunnu vit brúka Fólkaflokkin, sum við løgtingsvalið í 2004 fekk 2 eykavald umboð.

- Við løgtingsvalið í 2004 fekk Fólkaflokkurin 6.530 atkvøður og 5 valdømisvald umboð, umframt 2 eykavalt umboð. Í miðal ”kostaði” hvørt umboð ($6.530 : 7 =$) 932,86 atkvøður, og verða hesar atkvøður frádrignar atkvøðunum í tí einstaka valdøminum.

Talva 9. Uppgerð í smb. við eykavald umboð hjá Fólkaflokkinum

Valdømi	Valdømisvald umboð	Avlopsatkvøður
Suðuroyar valdømi	0	$516 - 0 = \mathbf{516}$
Sandoyar valdømi	0	$259 - 0 = \mathbf{259}$
Vága valdømi	1	$532 - 932,86 = (-400,86 \approx) \mathbf{0}$
Suðurstreymoyar valdømi	1	$2.041 - 932,86 = \mathbf{1108,14}$
Norðurstreymoyar valdømi	0	$531 - 0 = \mathbf{531}$
Eysturoyar valdømi	1	$1.217 - 932,86 = \mathbf{284,14}$
Norðoya valdømi	2	$1.434 - 1865,71 = \mathbf{0}$
Tilsamans	0	2.698,29

Sum sagt, so hevði Fólkaflokkurin rætt til 2 eykavald umboð, og verður hetta talið býtt við samlaða talið av avlopsatkvøðum, tvs. $2698,29 / 2 = \mathbf{1.349,14}$. Avlopsatkvøðurnar hjá Fólkaflokkinum í tí einstaka valdøminum verða síðani býttar við **1.329,14** fyri at finna fram til hvar hvussu nógva eykavald umboðum hvør valdømi hevur rætt til.

Talva 10. Valdømi og eykavalda umboð hjá Fólkaflakkinum

Valdømi	Avlopsatkvøður	Eykavald umboð
Suðuroyar valdømi	516	516 : 1349,14 = 0,38
Sandoyar valdømi	259	259 : 1349,14 = 0,19
Suðurstreymoyar valdømi	1108,14	1108,14 : 1349,14 = 0,82 = 1
Norðurstreymoyar valdømi	531	531 : 1349,14 = 0,39 = 1
Eysturoyar valdømi	284,14	284,14 : 1349,14 = 0,21

Sambært útrokninginum í Talvu 10, verða tey eykavaldu umboðini hjá Fólkaflakkinum við lögtingsvalið í 2004 vald í Suðurstreymoyar og Norðurstreymoyarvaldømi.

Sama mannagongd verður gjøgnumførd fyri hvønn flokk, ið fingur eykavald umboð. Umframt Fólkaflakkin, so fekk Miðflokkurin 2 eykavald umboð, og Sjálvstýrisflokkurin 1 eykavalt umboð. Umboðini hjá Miðflokkinum varð valt í Suðurstreymoyar og Eysturoyar valdømi. Umboðið hjá Sjálvstýrisflokkinum varð valt í Eysturoynni.

Soleiðis varð funnið fram til endaliga býtið av valdømis- og eykavaldum umboðum til lögtingsvalið í 2004.

Talva 11. Býtið av valdømis- og eykavaldum umboðum á valdømi

Valdømi	Valdømisvald umboð	Eykavald umboð
Suðuroyar valdømi	4	0
Sandoyar valdømi	2	0
Vága valdømi	2	0
Suðurstreymoyar valdømi	8	2
Norðurstreymoyar valdømi	2	1
Eysturoyar valdømi	5	2
Norðoya valdømi	4	0
Valdømisvaldir tilsamans	27	5

Keldur

- Arnbjerg, Holger.** 1990. *Tingmannabýtið 1990*. Tórshavn. Dimmalætting nr. 136, 1990.
- Løgmannsskrivsstovan.** *Løgtingið 30. apríl 1998, uppgerð av valinum*. Tórshavn. 1998. Løgmannsskrivsstovan.
- Løgmálaráðið.** 2004. *Endaligt býti av løgtingsumboðum aftaná fínteljing til løgtingsvalið 20. januar 2004*. Tórshavn. Innanríkisdeildin.
- Løgtingsvallógin.** 1978. Løgtingslóg nr. 49 frá 20.07.1978 um *Val til Føroya Løgting* sum seinast broytt við Ll. nr. 27 frá 21.03.2002.
- Wang, Zakarias.** 1988. *Stjórn málafrøði*. Tórshavn. Forlagið Futura, 1988.